

Baltagul
de Mihail Sadoveanu

Caracterizarea personajului principal, Vitoria Lipan

Scrie un eseu de 400 –600 de cuvinte despre particularitățile de construcție a unui personaj dintr-un text narativ studiat, aparținând lui Liviu Rebreanu.

În elaborarea eseului, vei avea în vedere următoarele repere:

- prezentarea statutului social, psihologic, moral etc. al personajului ales
- relevarea principalei trăsături a personajului ales, ilustrată prin două episoade/ secvențe narative/ situații semnificative sau prin citate comentate;
- prezentarea a două elemente ale textului narativ, semnificative pentru realizarea personajului ales (de exemplu: acțiune, conflict, relații temporale și spațiale, construcția subiectului, perspectivă narativă, modalități de caracterizare, limbaj etc.).

I. Introducere	Personajul principal al romanului <i>Baltagul</i> este Vitoria Lipan, o munteancă din zona Dornelor, urmarită în acțiune (drumul parcurs de ea pentru descoperirea soțului pierdut). Criticul literar Perpessicius apreciază că " <i>Baltagul</i> este romanul unui suflet de munteancă".
II. Argumentare	
C1 Prezentarea statutului social, psihologic, moral etc. al personajului ales	
a. Încadrarea generală	Personajul central este fără îndoială Vitoria, al cărei nume reprezintă un semn al izbândeii inteligenței, spiritului de dreptate și adevăr. Vitoria este un personaj reprezentativ pentru lumea rurală, un „exponent al speței” (Călinescu), personaj de factură realistă, cu o personalitate complexă, individualizat prin caracterizare directă și indirectă.
b. Social	Statutul social al Vitoriei Lipan dezvăluie de la început condiția de mamă și soție de păstor , îndatoriri pe care și le îndeplinește cu dăruire: pe cei doi copii, Gheorghiță și Minodora, încearcă să-i educe în spiritul tradiției: pe Minodora o trimite la mănăstire pentru a-i desăvârși educația, dar o pregătește și pentru viața de familie, încercând să-i insuflă mentalitatea tradițională: „Îți arăt eu coc, valț și bluză...! Nici eu, nici bunică-ta, nici bunică-mea n-am știut de acestea – și-n legea noastră trebuie să trăiești și tu!”. Gheorghiță este singurul sprijin al mamei sale, de aceea ea contribuie la maturizarea lui prin căătoria întreprinsă. De altfel, el o caracterizează în mod direct, observând schimbările ei de comportament: „și maică-

c. Psihologic și moral	<p>sa s-a schimbat, se uită numai cu supărare și i-au crescut țepi de aricioaică”; „mama asta e fărmeătoare, cunoaște gândul omului”.</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Din punct de vedere psihologic și moral, Vitoria este o personalitate contradictorie: îngrijorată de absența lui Nechifor, ea caută explicații la autoritățile morale ale satului (părintele Milieș, ceea ce-i arată latura credincioasă, la baba Maranda, accentuându-i latura superstițioasă). ■ Vitoria Lipan este o bună cunoscătoare a psihologiei oamenilor din felul în care desprinde informații despre drumul lui Nechifor Lipan. ■ Are fler detectivist în momentul praznicului, când face reconstituirea uciderii soțului ei. ■ Vitoria este caracterizată indirect și prin nume, care sugerează că va fi victorioasă, biruind toate greutățile și împlinindu-și destinul. ■ Prenumele eroinei (Vitoria) sugerează biruința, faptul că era aprigă, că nu se dădea bătută sau învinsă niciodată: "și cu soțul ei se dovedise așa și, chiar dacă o bătea, nu se temea, făcându-l pe el să regrete apoi”.
C2 Relevarea principalelor trăsături a personajului ales, ilustrată prin două episoade/ secvențe narative/ situații semnificative sau prin citate commentate	
1. Portretul fizic	<p>Portretul fizic este făcut în mod direct de către autor, în câteva linii, asociind frumusețea exterioară cu cea lăuntrică: "Ochii căprui, aprigi și încă tineri erau duși departe, în ei se răsfrângea "lumina castanie a părului".</p> <p>Tot din descrierea autorului putem deduce vârsta personajului: (Nechifor)"era dragostea ei de douăzeci și mai bine de ani", iar "din cei șapte copii pe care-i avuseseră, rămăseseră numai doi: Gheorghită și Minodora", ajunși și ei la vârsta căsătoriei. Sadoveanu surprinde în Vitoria Lipan misterul feminin, farmecul ei specific: "Ea era deasupra tuturor: avea (...) o putere și-o taină pe care Lipan nu era în stare să le dezlege. Venea la dânsa ca la apa cea buna."</p>
2. Portretul moral	<p>Portretul moral fixează mai multe trăsături dominante ale Vitoriei, cum ar fi hărnicia, inteligența, fidelitatea, prezentate atât direct, cât și indirect</p> <p>a) harnică</p> <p>Sadoveanu o înfățișează ca pe o femeie harnică, torcând și aducând de la câmpie provizii pe care la munte nu le putea găsi: "Aducea făină de păpușoi și legume în desagi, pe cinci căluți; pe cel din frunte călărea ea bărbătește". Prin calitățile ei, Vitoria este demnă de Nechifor, care era cel mai vestit și cunoscut cioban din zonă.</p> <p>b) inteligentă și abilă</p> <p>Inteligența reiese indirect din comportamentul personajului, din strategia pe care o pune la cale pentru a afla adevărul. Din momentul în care este sigură că bărbatul ei este mort, Vitoria Lipan se dedublează, ca toți eroii clasici: încearcă să se comporte normal cu oamenii, părând aceeași la exterior, dar în interior supărarea ei crește, gândind cum să-i pedepsească pe cei care i-au făcut rău.</p>

Acțiunile ei sunt gradate, gândite, atât înainte de a porni în căutarea soțului, cât și după aceea: se consultă inițial cu preotul, apoi cu vrăjitoarea, anunță autoritățile, adaptându-și stilul la fiecare și se dedublează, pentru a-și atinge scopul. Comportamentul ei cuprinde o filozofie de viață, echilibru și măsură. Se adaptează la psihologia oamenilor de care depinde descoperirea adevărului: umblă "între răsăritul și asfințitul soarelui și numai pe lângă oameni", nu noaptea și nici în singurătate cum se întâmpla cu soțul ei, cere negustorului bani mărunți pe care îi păstrează într-un colț de năframă să-i aibă la îndemână și să cumpere răspunsurile oamenilor.

Munteanca îi uluiește pe cei din jurul său prin însușirile ei deosebite și, de aceea, celelalte personaje își exprimă punctul de vedere, evidențiindu-i calitățile sau generalizându-le. Astfel, Gheorghită își pune un semn de întrebare: "Mama asta cunoaște gândurile oamenilor; trebuie să fie fermecată..." Ea realizează magistral scena demascării vinovaților.

La rândul lui, Calistrat Bogza este la fel de uluit de exactitatea cu care Vitoria a reconstituit totul, ca în momentul morții să recunoască: "Și să se știe că a fost întocmai cum a arătat soția mortului." De aici, rezultă că ea săvârșește ceea ce își propune: găsirea ucigașilor, a locului crimei, pedepsirea răufăcătorilor.

c) credincioasă

Fidelitatea față de soț și **credincioșia** față de ritualurile creștine reies din drumul-labirint pen care îl parcurge oentru găsirea soțului și a adevărului. Ea știe că nu-l va găsi în viață pe soțul ei, dar îl caută ca să-l îngroape creștinește și pentru că simte că-și păstrează tinerețea, rememorându-și viața. Vitoria îi face soțului ei o înmormântare așa cum se obișnuiește, apoi se întoarce acasă, ca să-și continue viața, cu inima împăcată că și-a făcut datoria față de Nechifor Lipan, să-și crească copiii și să aibă grijă de gospodarie, hotărâtă să o ducă și pe Minodora la mormântul tatălui ei.

d) respectă tradiția și crede în semnele naturii

Întreaga strategie de căutare a soțului se desfășoară prin asocierea semnelor vremii cu stările sufletești ale personajelor. Ea ajunge să descifreze semnele naturii, trăind în comuniune cu natura: cântatul cocoșului pe prag cu fața spre poartă îi întărește convingere că bărbatul ei s-a dus dintre cei vii; vântul venit de la nord îi da fiori reci ca o veste proastă.

În drumul ei, când se întâlnește cu o nuntă și o cumetrie, lasă deoparte supărarea ei, "făcând frumoasă urare miresei" și dăruind micuțului un bănuț, așa cum se proceda.

Își ceartă fata care dă semne de depărtare de tradiții, purtând coc și dansând "valț", și chiar o amenință ca "îi leagă un bolovan de gât și o aruncă în apa Tarcăului."

e) intuitivă

	<p>Vitoria dovedește o intuiție ascuțită, observând mai atent oamenii de când se abătuse necazul asupra ei. Astfel, observă că Gheorghită pornește cam temător la drum, semn că era încă un copil și încearcă să-l maturizeze: "Nu te uita urât, Gheorghită, că pentru tine de-acu' înainte începe a răsări soarele. Înțelege că jucăriile au stat, de-acu trebuie să te arăți bărbat."</p>
C3. Prezentarea a două elemente ale textului narativ, semnificative pentru realizarea personajului ales	
1. Titlul	<p>Titlul, dincolo de semnificația denotativă, simbolizează dezechilibrul în ordinea cosmică a lumii, și, de asemenea, restabilirea necesară a organicității lumii. În roman este vorba despre două astfel de instrumente: baltagul lui Calistrat Bogza, vechi, care "știe multe" și pe care "e scris sânge", dar și cel nou, făurit pentru Gheorghită, rămas nepătat și pe care îl așteaptă datoriile viitorului.</p>
2. Perspectiva narativă	<p>Perspectiva narativă este una obiectivă, specifică prozei realiste. Narațiunea se realizează la persoana a III-a, naratorul nefiind implicat în desfășurarea acțiunii. Discursul aparține unui narator auctorial, extradiegetic și omniscient, care relatează faptele la persoana a III-a. De multe ori, asistăm și la o focalizare internă, căci naratorul urmărește gândurile protagonistei și pătrunde în adâncul conștiinței.</p>
3. Structura	<p>1. situația inițială (expozițiunea) – cap. I-III – cunoaștem satul de munte cu toate caracteristicile sale, facem cunoștință cu câteva dintre personaje și abia se schițează trăsăturile Vitoriei Lipan</p> <p>2. cauza care declanșează acțiunea (intriga) – cap. IV-VI – dominată de tensiunea așteptării, a incertitudinilor, a consultărilor și a preparativelor pentru plecare</p> <p>3. desfășurarea acțiunii – cap. VII-XIII – liniară, simplă, prezintă drumul parcurs de Vitoria și Gheorghită până în momentul descoperirii adevărului. Sunt prezentate: nunta, botezul, înmormântarea, cu toate datinile fixate de veacuri.</p> <p>4. rezolvarea situației dificile (punctul culminant) – cap. XIV-XVI – dramatică, în care dominantă este săvârșirea actului justițiar, pe baza normelor morale ale poporului și cu respectarea datinilor acestuia</p> <p>5. situația finală (deznodământul) – cap. XVI – o prezintă pe Vitoria care ia frâiele gospodăriei în mâinile sale și începe rânduiala după datina străbună.</p>
III. Concluzie	<p>Vitoria Lipan este un personaj complex, surprins în acțiune, respectând tradițiile, dovedind spirit gospodăresc ca orice femeie de la țară, dar și calități de detectiv, încât romanul <i>Baltagul</i> capătă și o tentă de aventură. În concluzie, putem spune că</p>

	Vitoria Lipan "nu este o <i>mulier impotens</i> , temătoare, umilă, ci o expresie severă a mediului alpin, personaj reprezentativ la care trăsăturile fizice și etice au ceva din tăria locurilor."
--	---